Міністерство освіти і науки України
Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ПРЕДМЕТНО-МОВНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Виконавець: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
групи Ang1-M22z
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська)
Беднарська Іванна Леонідівна

Керівник: **Казимір І. С.,**
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови

Рецензент: **Трофименко А.О.,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов

Кам’янець-Подільський – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП……...3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ……...6

1.1. Предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL) як інноваційний метод викладання в ЗЗСО…….10

1.2. Імплементація предметно-мовного інтегрованого навчання в закладах загальної середньої освіти в контексті європейської інтеграції……14

1.3. Предметно-мовне інтегроване навчання як засіб підвищення мотивації учнів до навчання англійської мови…….18

1.4. Принципи предметно-мовного інтегрованого навчання……..21

РОЗДІЛ 2. ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ……..27

2.1. Особливості планування методології CLIL на уроках англійської мови……...29

2.2. Мовленнєвий аспект методології CLIL на уроках англійської мови…..31

2.3. Мультимедійні та візуальні засоби як медіатори методології CLIL на уроках англійської мови…….35

2.4. Вибірка та адаптація матеріалу методології CLIL на уроках англійської мови……..39

2.5. Типи діяльності методології CLIL на уроках англійської мови…….40

РОЗДІЛ 3. ПРЕДМЕТНО-МОВНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ……..43

3.1. Явище «скаффолдинг» в умовах реалізації предметно-мовного інтегрованого навчання……...48

3.2. Методи та прийоми підвищення мотивації навчання в умовах предметно-мовного інтегрованого навчання……...57

3.3. Етапи консолідації та диференціації навчання в умовах предметно-мовного інтегрованого навчання……...68

ВИСНОВКИ……73

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...75

ВСТУП

Друга половина XXI століття - глобалізація, євроінтеграція, економічна, політична, освітня і культурна взаємодії визначають наступний крок кожної держави та актуалізують зміни відповідних галузей у сучасному суспільстві.

Нині, Україна бореться за своє майбутнє та прагне стати рівноправним членом Європейського Союзу. Саме тому, знання іноземних мов, зокрема вільне володіння мовами країн-учасниць ЄС стає першочерговим у житті молоді нашої держави. Набуття особою інтегративних комунікативних навичок іноземною мовою для професійно-ділового спілкування з представниками інших культур дозволяє йому ефективно реалізовувати свої знання, конкурувати на міжнародному ринку праці, отримати бажану роботу та гідну її оплату. Наголосимо, що у сучасному світі різноманітні методи та підходи у навчанні іноземних мов набувають актуальності. Особливої уваги у цьому контексті заслуговує методика предметно-мовного інтегрованого навчання CLIL (від англ. Content and Language Integrated Learning, CLIL), яка є всесвітньо відомою та ефективно використовується в багатьох державах. Однак, на відміну від інших країн, впровадження методики CLIL ще не знайшло розвитку та поширення у закладах освіти в України. Вважаємо, що євроінтеграційні процеси та реформування системи освіти в України спрямовані на вдосконалення рівня володіння іноземною мовою прогресивної молоді нашої держави, що зумовлює необхідність актуалізувати питання щодо імплементації методики CLIL у систему освіти в Україні.

У 1994 році дослідником у галузі багатомовної освіти Девідом Маршем було презентовано термін CLIL (від англ. Content and Language Integrated Learning) для позначення методики викладання і вивчення загальноосвітніх предметів (або окремих розділів) іноземною мовою. [3] У словнику іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання за редакцією С. Я. Єрмоленко, CLIL (Content and Language Integrated Learning) – це абревіатура, що позначає предметно-мовне інтегроване навчання. [1]

Отже, CLIL - це підхід або метод, який інтегрує викладання змісту навчальної програми з викладанням нерідної мови. Це стає все більш важливим у нашому

глобальному, технологічному суспільстві, де знання іншої мови допомагає учням розвивати навички у своїй першій або рідній мові, а також допомагає їм розвивати навички передачі ідей про науку, мистецтво та технології людям по всьому світу. Це дає учням інший досвід навчання порівняно з більшістю методів викладання іноземних мов, оскільки в класі CLIL навчальний предмет і нова мова викладаються разом. Також інтегруються навички мислення та навчання. CLIL може включати багато методик як з предметного, так і з мовного викладання, тому CLIL ставить нові виклики перед вчителями та учнями .[27]

Проблемами наукових розвідок вітчизняних дослідників стали різні аспекти предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL), а саме: використання CLIL у формуванні та розвитку вмінь іншомовного професійного спілкування майбутніх офіцерів у вищих навчальних закладах (Брик Т. О., Лєбошина Н. В.); аспекти впровадження предметно-мовного інтегрованого навчання у ЗВО (Щербакова О. Л., Нікіфорчук С. С.); вивченню предметно-мовного інтегрованого навчання як засобу підвищення мотивації до навчання (Рудичик О. М.) тощо. Тому тему дослідження є **актуальною**

Метою дослідження є уточнення інтерпретації поняття CLIL (предметно-мовне інтегроване навчання) та окреслення особливостей його реалізації як провідної методики навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти.

Зазначена мета передбачає вирішення наступних **завдань**:

- схарактеризувати праці науковців щодо вивчення поняття CLIL (предметно-мовне інтегроване навчання);
- уточнити інтерпретацію поняття CLIL;
- окреслити особливості реалізації CLIL як провідної методики навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти;
- проаналізувати підготовчий етап реалізації предметно-мовного інтегрованого навчання;
- визначити оптимальні межі імплементації CLL у ЗЗСО;
- дослідити явище скафолдингу, консолідації та диференціації в межах предметно-мовного інтегрованого навчання;

Об'єкт дослідження – методика предметно-мовного інтегрованого навчання в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – функційні та структурні характеристики предметно-мовного навчання в ЗЗСО.

Для вирішення завдань використано такі **методи дослідженн**я: теоретичні: критичний аналіз літературних джерел як метод дослідження, вивчення методичної літератури предметно-мовного інтегрованого навчання; емпіричні: описовий метод, інтерпретаційний метод, аналіз та синтез методичних напрацювань.

Практичне значення: результати запропонованого дипломного дослідження можуть бути використані у практиці викладання, при написанні курсових та дипломних робіт, статей, доповідей на студентських конференціях та під час проходження виробничої педагогічної практики у закладі загальної середньої освіти.

Наукова новизна: дослідження полягає в тому, що вперше аналізується предметно-мовне інтегроване навчання англійської мови в межаж реалізації у ЗЗСО.

Апробація результатів дослідження відбулась у вигляді доповіді на XV науковій конференції молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Результати роботи були висвітлені у публікації «Предметно-мовне інтегроване навчання в закладах загальної середньої освіти».

Структура роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

ВИСНОВОК

Предметно-мовне інтегроване навчання відбувалося на основі вже наявних методик, які стали популярними завдяки комунікативному підходу. Ключовими ознаки предметно-мовного інтегрованого навчання є: варіативність та гнучкість, що роблять його адаптивним практично до будь яких освітніх програм, підштовхуючи до успішної імплементації в різних куточках світу. Дуальна спрямованість: мовна та професійна сприяють не тільки всебічному розвитку учнів, але й підтримують.

CLIL (Інтегроване навчання змісту та мови) (Marsh, 1994) — це інноваційна методологія, яка зосереджена на вивченні мови з одночасним викладанням змісту предметної галузі, наприклад гуманітарної чи наукової сфери (Coyle та ін., 2010). Тому CLIL означає використання іноземної або другої мови як засобу викладання та навчання для початкової, середньої та/або професійного рівня предметів, таких як математика, наука, мистецтво або бізнес. Деякі ключові характеристики є вирішальними для створення ефективного навчального середовища, орієнтованого на CLIL, наприклад:

- відповідний класу рівень академічних досягнень з предметів, що викладаються мовою CLIL;

- відповідне до рівня функціональне володіння аудіюванням, говорінням, читанням і письмом мовою CLIL;

- відповідний віку рівень володіння першою мовою в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі;

- розуміння та оцінка культур, пов’язаних з мовою CLIL та рідною мовою студента;

- когнітивні та соціальні навички та звички, необхідні для успіху в світі, що постійно змінюється.

Запровадження CLIL у практику навчання іноземних мов у школах західних країн засвідчує, що вимоги до рівня володіння іноземною мовою за останні десятиліття суттєво зросли – нині недостатньо уміти спілкуватися мовою лише в типових ситуаціях комунікативної взаємодії з представниками інших культур.

Натомість, акцент зміщується на підготовку особистості, яка готова до використання мови в широкому спектрі контекстів, які значно виходять за межі побутової тематики. Фактично, спостерігаємо утвердження тенденції до врахування пізнавальних запитів особистості з метою підготовки майбутнього фахівця, готового до взаємодії з представниками інших культур задля вирішення складних проблем.

Беззаперечним фактом є те, що освітні реформи останніх десятиліть в Україні відбуваються у відповідності до європейських та світових тенденцій. У галузі навчання іноземних мов це, зокрема, прийняття Загальноєвропейських рекомендацій та приєднання до ряду інших ініціатив, CLIL не є винятком. За результатами дослідження можемо стверджувати, що концепція CLIL якнайкраще корелює з засадами рівневого навчання, принципами варіативності та профілізації змісту навчання, врахування міжпредметних зв'язків та з компетентнісною парадигмою загалом.

Досвід засвідчує, що CLIL може бути успішно інтегрований до загальноосвітнього шкільного курсу вивчення іноземної мови. При цьому він не є обов'язково має стати замінником звичного курсу іноземної мови, натомість його матеріали можуть вводитися дозовано та доповнювати традиційні теми. CLIL пропонує вищий рівень складності матеріалу, оскільки одночасно передбачає не лише використання нового термінологічно-понятійного апарату, для якого притаманний інший дискурс та сфера використання, але й стосується більш складних концепцій, яких здебільшого немає в традиційному загальноосвітньому курсі іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бибик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків: Фоліо, 2006. 623 с. Bibik, S.P., Syuta, G.M (2006). Slovnik inshomovnikh sliv: tlumachennya, slovotvorennya ta slovovzhivannya [Dictionary of foreign words: interpretation, word formation and word usage]. Kharkiv: Folio.
2. Ващенко, Л. М. (2006). Система управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону. (Автореф. дис. … д-ра пед. наук : 13.00.01). Київ, 45.
3. Вовченко О. М. Метод CLIL як один із шляхів до успішного уроку / О. М. Вовченко // Німецька мова в школі. – №4 (124) квітень, 2019. – С. 2–9.
4. Інновації у професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика: мат. III Регіон. наук.-практ. конф. 21–22 травня 2020 р. Нікополь: Навчально-методичний кабінет, 2020. 348с
5. Конференція CLILiG в Україні «Предметно-мовне інтегроване навчання німецькою мовою: можливості, переваги та задачі» від 13.10.2017, м. Київ. URL: programm_ukrainisch.pdf.
6. Мовчан Л. Г. Використання досвіду Швеції у вітчизняній практиці навчання іноземних мов. Збірник наукових праць. Слов'янськ: СДПУ, 2011, Спец. вип. 7, ч. 2. С. 214-220. Movchan, L. G. (2011). Vikoristannya dosvidu Shetsii u vitchiznyaniy praktitsi navchannya inozemnikh mov [Using Sweden's experience in the domestic practice of teaching foreign languages]. Zbirnik naukovuch prazh. Slovyansk. Spets. vup. 7, 2, 214-220.
7. Модельна навчальна програма на основі методики CLIL (CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING) (автори: Фонарюк Т. І., Кульбабська О. В., Філіп Ю. Л., Унгурян І. К., Сиротюк О. М., Костіна-Кніжницька А. В.) Чернівці-Київ 2022.

8. Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті: дис. … д-ра пед. наук: 13.00.01 / Попова О. В. – Харків, 2001. – 468 с.
9. Рада Європи, 800 мільйонів європейців. Public Relation Service of the Council of Europe. Ukrainian Version. 2001. 75 p.
10. Руднік Ю.В. Впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання: за і проти (світовий досвід) [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://elibrary.kubg.edu.ua/2896/1/Y_Rudnik_VOU_13_IMMN_PI.pdf
11. Сальник І.В. Підготовка англомовного вчителя фізики: проблеми інтеграції фахового і мовного навчання. - Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. – Вип. 24 – К.-Под., 2018. –С.30-32.
12. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу{Із змінами, внесеними згідно з Указами Президента N 587/2000 від 12.04.2000 N 8/2001 (8/2001)від 11.01.2001 N 1146/2001 (1146/2001) від 26.11.2001 N 573/2003 (573/2003) від 05.07.2003 N 929/2011 (929/2011) від 27.09.2011 } [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/615/98/ed20110930#o9 .
13. Ходаковська О. (2013). Osobly`vosti metody`ky` predmetno - movnogo integrovanogo navchanny. [Peculiarities of methodology of content and language integrated learning]. Available at (https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/63.pdf.) (accessed (28.02.2019)).
14. Щербакова О.Л., Нікіфорчук С.С. АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ «Young Scientist» № 12 (52) December
15. Anderson, N.J. «Metacognition and good language learners», in Griffiths, C. (ed.) (2008) Lessons from Good Language Learners, Cambridge: Cambridge University Press

16. Angel, M.Y. Lin (2016). Language Across the Curriculum & CLIL in English as an Additional Language (EAL) Contexts. Theory and Practice. Springer, Singapore DOI 10.1007/978–981–10–1802–2
17. Are CLIL Students More Motivated? An Analysis of Affective Factors and their Relation to Language Attainment Porta Linguarum
18. Bilingual Education: An Introductory Reader / Ofelia Garcia, Colin Baker [editors]. — Multilingual Matters Ltd., 2007. — 301 p.
19. Brewster J. Thinking Skills for CLIL [Електронний ресурс] / Jean Brewster. — Режим доступу: http://www.onestopenglish.com/thinking-skills-forclil/501197.article.
20. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). CLIL: content and language integrated learning. Cambridge, UK : Cambridge University Press. European Network on Education. (2007). Key data on higher education in Europe (p. 20-60). Luxembourg, LU: Office for Official Publications of the European Communities.
21. Cinganotto, L., &Cuccurullo, D. (2015). The role of videos in the teaching and learning of content in a foreign language. Journal of E-Learning and Knowledge Society, 11(2).
22. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: The European Indicator of Language Competence. COM (2005) 356 final. Brussels. URL:http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/ LexUriServ. do?uri =COM:2005:0356:FIN:en:PDF. (дата звернення: 16.04.2023).
23. Dieter Wolff. Der bilinguale Sachfachunterricht (CLIL): Anmerkungen zu seinem möglichen Innovationspotenzial. FLuL – Fremdsprachen Lehren Und Lernen. 2013. №42 (1), PP. 94–106. URL: https://www.goethe.de /ins/ua/uk/spr/eng/kin/kin/leh.html. (дата звернення: 15.04.2023). Dieter, Wolff. (2013). Der bilinguale Sachfachunterricht (CLIL): Anmerkungen zu seinem möglichen Innovationspotenzial. FLuL – Fremdsprachen Lehren Und Lernen, 42 (1), 94–106. Retrived from: https://www.goethe.de/ins/ua/uk/spr/eng/kin/kin/leh.html

24. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. Berlin: Springer Science & Business Media. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7
25. Haslam, L., Wilkin, Y. and Kellet, E. (2005) English as an Additional Language London: David Fulton Publishers.
26. Gajo, L. (2007) 'Linguistic Knowledge and Subject Knowledge: How does Bilingualism Contribute to Subject Development?' in The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism vol. 10, no. 5.
27. Kay Bentley. The TKT Knowledge Test Course CLIL Modue Content and Launguage Integrated Learning . Cambridge University Press 2010. www.cambridge.org Information on this title: www.cambridge.org/9780521157339
28. Krashen S. Second Language Acquisition and Second Language Learning. Pergamon Press Inc. 1981. URL: http://www.sdkrashen.com/content/books/sl_acquisition_and_learning.pdf
29. Liz Dale . . Rosi Tanner CLIL Activities. Cambridge Handbooks for Language Teatchers. Cambridge University Press 2012 p…
30. Munoz-Luna,Rosa.(2014).From drills to CLIL: the paradigmatic and methodological evolution towards the integration of content and foreign language.Issues in Teachers' Professional Development.16.1, April. P.16.Available at:(htt://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_serial&pid=1657-0790&nrm=iso) (accessed (13.02.2018)
31. Peeter Mehisto, Y. L. Teresa Ting CLIL Essentials for Secondary School Teachers October 2017
32. Richards J. C. Approaches and methods in language teaching / J. C. Richards, T. S. Rodgers. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 270 p.
33. Sheelaugh Deller, Christine Prise. Teaching other subject through English. Oxford university press, 2001.
34. Swan, M. and Smith, B. (2001) Learner English, Cambridge: Cambridge University Press.

35. Schmidt-Unterberger B. 'The English-medium paradigm: a conceptualisation of English-medium teaching in higher education'. International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 2018, 21:5, 527- 539.
36. Thompson, & McKinley (February 2018). "Integration of content and language learning" (PDF). TESOL Encyclopedia of English Language Teaching. 1. Retrieved 10 January 2018
37. Wolff, D. (2003). Integrating language and content in the language classroom: Are transfer of knowledge and of language classroom ensured? Pratiques et recherches en Centres de langues. (41–42), 35– 46. doi: https://doi.org/10.4000/asp.1154
38. Wolff , D. «Content and Language Integrated Learning» In: Knapp, K., & Seidlhofer, B. (eds), Handbook of Foreign Language Communication and Learning. Berlin: De Gruyter, 2009, 545-572.
39. Wang X. Investigating students' listening and speaking communication and perceptions through the implementation of Chinese culture content-based course. Language in India, June 2016. p. 217. Academic OneFile. URL: http://link.galegroup.
com/apps/doc/A459894914/AONE?u=wash89460&sid=AONE (дата звернення: 06.11.2019).
40. https://www.aceschooloftomorrow.com/
41. https://ihworld.com/news-blog/ih-blog/seven-super-suggestions-for-useful-clil-websites/
42. Mäsch N. The German Model of Bilingual Education. An Administrator's Perspective / Nando Mäsch // European Models of Bilingual Education : [Ed. by H. Baetens Beardsmore]. — Multilingual Matters Ltd, 1993. — 206 p.